

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: Puhtaan teollisuuden ohjelma

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: Puhtaan teollisuuden ohjelma (E 15/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Maija Palmu, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Petri Hirvonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- Vice President Antti Arasto, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtava asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Jukka Leskelä, Energiateollisuus ry
- ilmastoasiantuntija Nelli Immonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- ekonomisti Roope Ohlsbom, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- Finanssiala ry
- Keskuskauppakamari
- Metsäteollisuus ry
- Pääomasijoittajat ry

Viitetiedot

Asiantuntijakuuleminen 9.5.2025 on toteutettu asioiden E 8/2025 vp, E 15/2025 vp ja E 17/2025 vp yhteiskuulemisena.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi tiedonannon EU:n puhtaan teollisuuden ohjelma: yhteinen tiekartta kohti kilpailukykyä ja vähähiilistymistä 26.2.2025 (COM (2025) 85 final).

Puhtaan teollisuuden ohjelman tavoitteena on luoda perustaa EU:n kilpailukyvyille ja vähähiilistymiselle ja ratkaista kootusti ilmastokriisiin, kilpailukykyyn ja taloudelliseen resilienssiin liittyviä haasteita. Vähähiilistymiseen tähtäävä politiikka nähdään tehokkaana kasvun ajurina, kun siihen yhdistetään teollisuus- kilpailu-, talous- ja kauppapolitiikan keinovalikoimat. Ohjelman keskiössä ovat erityisesti energiantensiivinen teollisuus, clean tech ja kiertotalous.

Puhtaan teollisuuden ohjelma jakaantuu kuuteen osa-alueeseen:

1. Kohtuuhintainen energia
2. Puhtaiden tuotteiden tarjonnan ja kysynnän edistäminen
3. Julkiset ja yksityiset investoinnit sekä niiden rahoittaminen
4. Kiertotalous: pääsy materiaaleihin ja resursseihin.
5. Globaalit markkinat ja kansainväliset kumppanuudet
6. Osaaminen ja työpaikat

Teollisuuden sektorikohtaisista toimenpidesuunnitelmista ohjelmassa mainitaan autoteollisuus, metalli/terästeollisuus, kemianteollisuus, kestävä liikenne ja biotalousstrategia.

Puhtaan teollisuuden ohjelma ei sisällä yksittäisten ehdotusten yksityiskohtia. Varsinaisiin ehdotuksiin otetaan kantaa, kun komissio on antanut ehdotukset.

Valtioneuvoston kanta

Suomen kantoja puhtaan teollisuuden ohjelman kattamiin politiikkoihin on aiemmin määritetty erityisesti hallituksen EU-avaintavoitteissa (E 58/2023 vp) sekä E-kirjelmässä komission kilpailukykykompassista (E 8/2025 vp).

Suomen lähtökohtana on teknologianeutraali lähestymistapa, jossa puhdas siirtymä toteutetaan markkinaehtoisesti ja kustannustehokkaasti luoden EU:lle selkeää kilpailuetua. (E 58/2023 vp)

Suomi pitää tärkeänä, että kauppapolitiikan, taloudellisen turvallisuuden toimenpiteiden, innovaatioiden ja kansainvälisten kumppanuuksien avulla vahvistetaan eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä.

Suomi korostaa, että johdonmukainen ja pitkäjänteinen EU:n ilmastopolitiikka luo pohjan tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittaville merkittävillä ja oikea-aikaisilla investoinneille sekä teknologioiden kehittämiseksi. Lisäksi sillä voidaan edistää myös EU:n kriisivarautumista ja resilienssiä. (E 49/2023 vp) Suomi tukee komission ehdotusta asettaa EU:lle vuodelle 2040 90 %:n nettopäästövähennystavoite, joka kattaa sekä päästöt että poistumat. (E 10/2024 vp) Samalla Suomi korostaa, että tavoitteen toimeenpanon pääpainon tulisi olla kustannustehokkaissa päästövähennyksis-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

sä ja että tavoitetta toimeenpaneavassa lainsäädännössä olisi huomioitava maankäyttösektorin nykytilanne ja epävarmuudet. Tavoitteen toimeenpanossa olisi huomioitava myös maatalouden haasteet ja sen ensisijainen ruoantuotantotehtävä. Suomi korostaa, että 2040 ilmastotavoitteen toimenpanon mahdollistavan toimintaympäristön tulisi yhdessä EU:n vuoden 2030 jälkeisen ilmasto- ja energia-arkkitehtuurin kanssa muodostaa kokonaisuus, joka perustuu markkinatalouden mekanismien hyödyntämiselle sekä tehokkaalle ja ennakoitavalle sääntelylle. Tämä ohjaisi tekemään ilmastotavoitteiden edellyttämät investoinnit ja päästövähennykset kustannustehokkaasti. (E 10/2024 vp).

Suomi kannattaa komission tavoitetta tehdä EU:sta kiertotalouden johtava alue vuoteen 2030 mennessä. Tavoite tukee niin teollisuuspolitiikan uudistamista kuin ilmastomuutoksen, luontokadon ja saastumisen aiheuttamien haasteiden ratkaisemista.

Suomi katsoo, että uudistettavassa biotalousstrategiassa päätavoitteena tulisi olla EU:n kilpailukyvyyn vahvistaminen biotaloudessa. Suomi korostaa biotalouden arvonnallisen nostamista korkean arvonnallisen tuotteiden ja palveluiden tuottamisella kestäväällä tavalla ottaen huomioon myös EU:n energiaomavaraisuus ja energian huolto- ja toimitusvarmuus. Suomi pitää tärkeänä, että uudistetussa biotalousstrategiassa korostettaisiin biotalouden tunnistamista horisontaalisesti eri ohjauskeinoissa ja pyrittäisiin kestävää biotaloutta vauhdittavaan politiikkakoherenssiin.

EU:n resilienssin vahvistamiseksi biotaloudessa tarvitaan investointeja uudistuvaan biotuotantoon, sivuvirtojen ja biojätteen hyödyntämiseen sekä resurssitehokkuuden ja kiertotalousratkaisujen edistämiseen. Suomi pitää tarpeellisena vahvistaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä biomassan ja biopohjaisten tuotteiden tuotantoa myös kasvavan kysynnän tilanteessa. Tämä edellyttää selkeää ja markkinoille pääsyä kannustavaa sääntelyä, ja tasapuolisia vaikutusarviointeja sekä nopeampia hyväksymismenettelyjä biopohjaisille ja biotekniikan avulla tuotetuille tuotteille.

Suomi pitää tarpeellisena meri- ja lentoliikenteen kestävien polttoaineiden tuotannon, käytön ja infrastruktuurin edistämistä. Suomi pitää hyvänä, että ajoneuvojen sähkölatausinfra kehittämissä tarpeisiin kiinnitetään huomioita. Samalla on tärkeää varmistaa kannusteet erityisesti raskaan liikenteen puhtaan siirtymän edellyttämälle laajan puhtaiden käyttövoimien valikoiman, niitä käyttävien ajoneuvojen sekä jakeluinfra kehittämiselle.

Kohtuuhintainen energia

Suomi katsoo, että puhtaan energian investointeja tulee edelleen edistää. Entistä nopeampi EU:n riippuvuuden vähentäminen fossiilisten polttoaineiden tuonnista vahvistaisi EU:n strategista autonomiaa ja kokonaisturvallisuutta. Samalla tulisi vahvistaa ja hajauttaa kriittisten mineraalien toimitusketjuja sekä vähentää liiallista riippuvuutta niiden tuonnista. (E 8/2025 vp)

Suomen näkemyksen mukaan energiatehokkuustavoitteiden tulisi ensisijaisesti palvella päästöjen vähentämistä kulutuksen rajoittamisen sijaan. Lisäksi tulee tasavertaisesti huomioida jäsenvaltiokohtaiset puhtaaseen siirtymään tarvittavat teknologiat. Suomi edistää vahvasti ydinenergian roolia hiilidioksidipäästöttömänä energiamuotona puhtaan siirtymän mahdollistamisessa. (E 58/2023 vp)

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Suomi pitää tervetulleena, että komissio kiinnittää huomiota sähköverkkojen kehittämiseen ja niiden tärkeään rooliin puhtaan siirtymän mahdollistamisessa. Energiainfrastruktuurin investoinnit ovat luonteeltaan pitkäaikaisia ja niiden takaisinmaksuaika on pitkä. Jotta EU voi saavuttaa asettamansa ilmasto- ja energiapoliittiset tavoitteet, tulisi sähköverkkoja kehittää johdonmukaisesti ja pitkäjännitteisesti. Samalla tulee huomioida verkon kehittämisestä asiakkaille koituvat kustannukset. (E 60/2023 vp)

Suomi kannattaa energiaverodirektiivin uudistuksen keskeisiä tavoitteita sisämarkkinoiden toiminnan parantamiseksi, päästöohjauksen tehostamiseksi ja verotuottojen turvaamiseksi. Suomi katsoo, että päätös verotasosta kuuluu jäsenvaltioiden verosuvereniteetin piiriin. Suomi korostaa, että korkeiden energiahintojen kompensointi voidaan tarvittaessa toteuttaa muilla toimilla huomattavasti tehokkaammin kuin yleisiä energiaverokantoja alentamalla.

Edelläkävijämarkkinoiden luominen

Julkiset hankinnat

Suomi kannattaa puhtaan teollisuuden ohjelman tavoitetta luoda edelläkävijämarkkinoita uusille kestäville tuotteille hyödyntämällä julkisia hankintoja ja tuotekohtaisia kestävyysmerkintöjä sekä tarkistamalla julkisten hankintojen lainsäädäntöä. Suomi pitää lisäksi tärkeänä, että EU:n puhtaan teollisuuden ohjelmaa, kriisinsietokykyä ja taloudellista turvallisuutta arvioidaan myös unionin hankintasäännöksiä uudistettaessa. Eurooppalaisten tuotteiden suosimista koskevien kriteerien tarkoituksenmukaisuutta tulisi arvioida huolellisesti suhteessa muihin politiikkakeinoihin. Uudistamistyössä tulisi kiinnittää huomiota huolelliseen vaikutustenarviointiin, sisämarkkinoiden ja kilpailun toimivuuteen, eri kokoisten yritysten osallistumismahdollisuuksiin, unionin kansainvälisiin velvoitteisiin, ml. WTO-sopimukset ja EU:n kauppasopimukset, sekä hallinnolliseen taakkaan. (E 8/2025 vp) Suomi suhtautuu myönteisesti siihen, että EU:ssa tullaan kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota kysyntäpuolen kannustimiin luotaessa vähähiilisen talouden edelläkävijämarkkinoita. Tässä tulisi hyödyntää tehokkaasti jo nykyisin käytettävissä olevia toimenpiteitä ja välineitä.

Suomi suhtautuu varauksellisesti vaatimuksiin, jotka voisivat heikentää kilpailua sisämarkkinoilla ja johtaa kolmansien maiden vastatoimiin heikentäen EU:ssa toimivien yritysten markkinoillepääsyä. Strategisia aloja ja sektoreita arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon säännösten riittävä selkeys ja täsmällisyys, talouden uudistumiskyvyn tukeminen ja teknologianeutraalius. Myös pehmeämpien ohjauskeinojen käyttöä tulisi edistää. Suomi pitää myönteisenä, että sektorilainsäädäntöön sijoitettuja julkisia hankintoja koskevia säännöksiä, sekä niiden selkeyttämistä, sovellettavuutta ja yhteensovittamista hankintasäännösten kanssa parannetaan.

Suomi korostaa tarvetta toimia Maailman kauppajärjestö WTO:n syrjimättömyysperiaatteen mukaisesti.

Suomi katsoo, että teollisuustuotteiden tuotemerkintöjen olisi oltava mahdollisimman vähän kansainvälistä kauppaa rajoittavia ja niiden tulisi olla linjassa WTO:n kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen velvoitteiden kanssa.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Teollisuuden vähähiilistymistä nopeuttava säädös

Suomi pitää tärkeänä energiantensiivisen teollisuuden vähähiilistymisen vauhdittamista. Samalla on kuitenkin huolehdittava tasaveroisista toimintaedellytyksistä eri teollisuudenalojen ja teknologioiden kesken. Tulevan teollisuuden vähähiilistymistä nopeuttavan säädöksen lupamenetelyitä koskevan sääntelyn tulisi olla mahdollisimman pitkälle linjassa jo hyväksytyn EU-sääntelyn (mm. uusiutuvan energian direktiivi, kriittisten raaka-aineita koskeva asetus ja nettonollasäädös) kanssa. Samalla tulisi välttää lupajärjestelmän haitallista monimutkaistumista yksityiskohdaisilla sektorikohtaisilla säännöillä. Sädöksen yhteydessä esiteltävät resilienssi- ja kestävyyskriteerit edellyttävät huomiota jatkotyössä.

Vähähiilinen kaasujärjestelmä, puhdas vety ja pienet modulaariset reaktorit

Suomi pitää tärkeänä vähähiilisen kaasujärjestelmän edistämistä. Puhtaan vedyn ja siitä tuotettavien polttoaineiden markkinat voivat olla tulevaisuudessa suomalaisille toimijoille potentiaalisesti olennaisen tärkeitä tuotannon ja kaupan kehittyessä. Vetyinvestointien helpottamiseksi on tarpeen luoda kriteerit vetymarkkinoiden sääntelylle. Suomi kuitenkin painottaa, että vasta kehityksessä olevien vetymarkkinoiden osalta tulee pyrkiä välttämään ylimitoitettuja sääntelyratkaisuja, jotka loisivat perusteettomia esteitä uuden toimialan kehittymiselle. (U 17/2022 vp)

Suomi suhtautuu myönteisesti pienten modulaaristen reaktoreiden (SMR) kehittämisen ja käytönnoton nopeuttamiseen.

Julkiset ja yksityiset investoinnit sekä niiden rahoittaminen

EU-rahoitus

Suomen ennakkoarvioitettavien kantojen mukaan tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen on linjattu valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024 vp., jossa todetaan mm. seuraavasti;

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan kokonaisuutena. Tarkastelun keskiössä ovat erityisesti rahoituskehyn kokonaistaso, kansalliset erityiskysymykset ja valitut strategiset prioriteettialat.

Suomi katsoo, että monivuotisen rahoituskehyn tulisi säilyä ensisijaisena vastauksena EU-tason rahoitustarpeisiin.

Suomelle keskeistä on, että EU:n kilpailukykyä tukevalla rahoituksella edistetään mahdollisimman tehokkaasti sisämarkkinoiden toimivuutta, teollisuuden uudistamista ja Euroopan houkuttelevuutta investointikohteena. Tehokkailla ja markkinaperusteisilla yksityistä rahoitusta edistäväillä EU-tason rahoitusvälineillä vastataan EU:n kilpailukykyhaasteisiin. Suomi ottaa erikseen tarkemmin kantaa EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen, kun komissio on antanut ehdotuksensa heinäkuussa 2025.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Yksityinen rahoitus

Suomi pitää nykyistä lainatakauksiin perustuvaa InvestEU-välinettä tarkoituksenmukaisena sen hyödyttäessä erityisesti suomalaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja katsoo, että sen rahoitustakauksen osuutta kehyksessä tulisi kasvattaa merkittävästi riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi. Sen sijaan Suomi suhtautuu kriittisesti mahdollisiin ehdotuksiin uusien avustusmuotoisten investointivälineiden perustamiseksi (E 31/2024 vp). Suomi kannattaa mallia, jossa EU:n takausrahoituksen avulla kasvatettaisiin EIP-ryhmän kapasiteettia tukea Tech EU -ohjelmaan kuuluvaa puhtaan teknologian takausjärjestelyä.

Valtiontuet

Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti uuden valtiontukikehyksen viiden vuoden voimassaoloaikaan sekä mahdollisuuteen jatkaa valmistavan teollisuuden tukia pitkäjänteisesti. Valtiontuet tulisi lähtökohtaisesti kohdentaa markkinoiden toimintapuutteisiin vähiten kilpailua vääristävällä tavalla, jotta säilytetään yritysten tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla.

Suomi pitää kannatettavana Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden (IPCEI) menettelyiden sujuvoittamista. IPCEI-hankkeiden määrittelyn periaatteista, kuten markkinoiden toimintapuute, suuri innovaatioaste ja lisäarvo TKI-toiminnalle sekä raja-alue ensimmäiseen teolliseen käyttöönottoon, tulisi pitää edelleen kiinni. Huomioiden tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla, Suomi kiinnittää kriittistä huomiota IPCEI:den mahdolliseen laajentamiseen kanavoida valtiontukea kaupalliseen toimintaan ja massatuotannon tukemiseen.

Suomi suhtautuu verokannustimiin pidättyväisesti, sillä toteuttaessaan tavoitteitaan ne samalla rapauttavat veropohjaa ja monimutkaistavat verojärjestelmää. Suomi korostaa, että kasvun ja kilpailukyvyn kannalta hyvä verojärjestelmä on mahdollisimman neutraali eli laajaan veropohjaan ja riittävän matalaa verokantaa perustuva. Suomen näkemyksen mukaan verojärjestelmän kautta toteutettavat investointikannustimet tulee nähdä vain yhtenä vaihtoehtoisena kannustinmuotona, ja jäsenvaltioiden pitäisi itse pystyä määrittämään, onko verotuksen kautta toteutettava kannustin asianmukaisin tukimuoto.

Kiertotalous: pääsy materiaaleihin ja resursseihin

Suomi pitää kriittisten raaka-aineiden toimitusvarmuuden edistämiseen liittyviä toimenpiteitä kannatettavina. Entistä nopeampi EU:n riippuvuuden vähentäminen fossiilisten polttoaineiden tuonnista vahvistaisi EU:n strategista autonomiaa ja kokonaisturvallisuutta. Samalla tulisi vahvistaa ja hajauttaa kriittisten mineraalien toimitusketjuja sekä vähentää liiallista riippuvuutta niiden tuonnista. (E 8/2025 vp)

Suomi näkee varmuusvarastointiin liittyvät toimet lähtökohtaisesti kannatettavana, mutta tunnistaa käytännön toteutukseen liittyvät suuret haasteet. Suomi korostaa, ettei unionin tason yhteinen varautuminen kriiseihin korvaa tai rajoita jokaisen jäsenvaltion vastuuta omasta kansallisesta varautumisestaan.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Suomi tukee komission linjausta, jonka mukaan kiertotaloudesta tulisi tehdä yksi keskeisistä tavoitteista Euroopan teollisuuden uudistamisessa hiilidioksidipäästöjen vähentämisen rinnalla. Kiertotaloudella on merkittävä rooli ilmastotavoitteiden saavuttamisessa, riippuvuuksien vähentämisessä ja kestäväen teollisuuspolitiikan edistämisessä.

Suomi katsoo, että kiertotalouden edistäminen ja talouskasvun ja ympäristöhaittojen irtikytkentä edellyttävät vaikuttavia politiikkatoimia, yhteistyötä sekä innovaatioita ja uusia liiketoimintamalleja tukevia kannustimia. Suomi pitää tärkeänä, että kiertotalouden siirtymän edistämiseksi ja ennakoitavan toimintaympäristön luomiseksi laadittaisiin pitkän aikavälin kiertotalousvisio, jossa olisi selkeät tavoitteet ja toimenpiteet niin EU-tasolla kuin jäsenvaltioissakin. Tässä visiossa olisi syytä kohdistaa toimenpiteitä energian ja teollisuuden lisäksi mm. kiertotalouden kannalta olennaisen palveluiden ja digitaalisten ratkaisujen edistämiseen sekä keskeisten sektoreiden kuten ruokajärjestelmän, tekstiilien ja rakentamisen sektorin kiertotalouden mahdollisuuksiin. Jäsenvaltioita tulisi kannustaa laatimaan kiertotalousstrategioita, jotka edistävät kestävä kasvua, strategista omavaraisuutta ja luonnonvarojen vastuullista käyttöä

Suomi pitää tärkeänä, että tiedonanto tunnistaa ravinteiden kierrätyksen osana kiertotaloutta. Ravinteiden kierrätyksen tehostamiseksi on varmistettava paikallisten ja alueellisten toimintamallien tarkoituksenmukainen toteutuminen. Kierrätyslannoitteiden kehittäminen ja tuotannon edistäminen on tärkeää myös strategisten riippuvuuksien vähentämisen näkökulmasta. Suomi tukee aloitteita, joilla parannetaan kiertotaloustuotteiden ja kierrätysmateriaalien laatua sekä lisää niiden kysyntää EU:n sisämarkkinoilla. Kiertotalouden vaikutusten maksimoimiseksi on tärkeää arvioida, mitkä toimenpiteet tulisi toteuttaa EU-tasolla ja mitkä kansallisella tasolla. Esimerkiksi ekosuunnittelu, kierrätysmateriaalien raaka-aineiden käyttövelvoitteet ja "jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien" -kriteerien ja menettelyjen kehittäminen edellyttäisivät EU-tason linjauksia. Jätettä, tuotteita ja kemikaaleja koskevan lainsäädännön yhteensovittaminen on ratkaisevan tärkeää, jotta materiaalien uudelleenkäyttö ja kierrätys voidaan varmistaa kiertotalousperiaatteiden mukaisesti ilman tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Kriittisiä raaka-aineita sisältävän jätteen sisämarkkinoiden kehittäminen on erityisen tärkeää huoltovarmuuden ja strategisen omavaraisuuden kannalta.

Suomi pitää tärkeänä, että komissio tukee aktiivisesti kiertotaloutta koskevan sääntelyn toimeenpanoa sekä panostaa riittävästi toimeenpano-ohjeisiin ja varmistaa, että säädökset ovat selkeitä yrityksille ja muille toimijoille, eikä sääntely lisää yritysten hallinnollista taakkaa.

Suomi on huolissaan EU:n ulkopuolisen heikkolaatuisen tavarankasvun aiheuttamista ympäristö- ja tuoteturvallisuusongelmista. Suomi korostaa voimassa olevan lainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon tärkeyttä ja kiireellisyyttä. Suomi pitää olennaisena, että ongelman ratkaisemiseksi tehdään EU:n laajuista yhteistyötä. Lisäksi tulisi arvioida toimia sääntelyn kehittämiseksi, jotta EU:n ulkopuolella toimivat yritykset saadaan tehokkaammin EU-lainsäädännön piiriin.

Suomi tuo esiin, että kierrätettyjen raaka-aineiden markkinoita voitaisiin tukea verokohtelua tarkistamalla, tuote- ja materiaalitiedon digitalisaatiolla ja kiertotalouslain ja kemikaalisääntelyn sekä rahoitusta ohjaavien toimen, kuten taksonomian vaatimusten yhtenäistämällä. Muutoksia tulee tehdä läheisessä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Globaalit markkinat ja kansainväliset kumppanuudet

Suomi korostaa avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukyvyille. EU:n on aktiivisesti avattava uusia markkinoita kauppasopimuksia neuvottelemalla ja vahvistettava kansainvälisen kaupan sääntöpohjaa. Suomi tukee jo käynnissä olevien EU:n kauppasopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saamista ja sopimusten voimaansaatamista. (E 58 /2023 vp). Suomi tukee uusien puhtaan kaupan ja puhtaiden investointien (CTIP) kumppanuuksien muodostamista. Suomi tukee toimitusketjuyhteistyön vahvistamista samanmielisten kumppanien kanssa.

Suomi on kannattanut ulkomaisista tuista annettua asetusta (Foreign Subsidies Regulation, FSR) asetusehdotuksen julkaisemisesta lähtien (U 31/2021 vp). Suomen näkemyksen mukana asetus tuo ennakoitavuutta ja toimintaolosuhteiden varmuutta yrityksille samalla kun se edistää tasapuolisia toimintaolosuhteita. Suomi tukee asetuksen soveltamista ja FSR-asetusten käsitteitä selvenävien suuntaviivojen antamista viimeistään tammikuussa 2026.

Osaaminen ja laadukkaat työpaikat

Suomen näkemys on, että kilpailukykyä tukevia osaamistavoitteita voidaan kokonaisvaltaisesti edistää laadukkaalla koulutuksella, tasa-arvoisilla mahdollisuuksilla elinikäiseen oppimiseen, liikkuvuuden sujuvoittamisella ja kansainvälistä osaamista hyödyntämällä, hyvällä työelämän laadulla sekä digitalisaation tukemana.

Suomi näkee, että työmarkkinoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaavaa koulutusta ja taitoja voidaan tuottaa toimeenpanemalla eurooppalaisessa korkeakouluysteistyössä jo sovittuja toimia sekä tukemalla ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta ja eurooppalaista korkeakouluysteistyötä, välttämällä uusien rakenteiden luomista ja EU-rahoituksen sirpaloitumista. Jatkuvat panostukset Erasmus+:n kaltaisiin ohjelmiin tukevat osaamistavoitteita.

On Suomen tavoitteiden mukaista, että EU:ssa edistetään hyvää työelämän laatua. Suomi korostaa, että laadukkaita työpaikkoja koskevan etenemissuunnitelman pitää kunnioittaa kansallista työmarkkinaosapuolten sopimusautonomiamia.

Suomen näkemys on, että Euroopan oikeudenmukaisen siirtymän osaamiskeskus vahvistaa tietoon pohjautuvan päätöksenteon edellytyksiä. Se ei saisi lisätä jäsenmaihiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Puhtaan teollisuuden ohjelman tausta ja tavoitteet

Komissio antoi 26.2.2025 tiedonannon EU:n puhtaan teollisuuden ohjelma: yhteinen tiekartta kohti kilpailukykyä ja vähähiilistymistä (COM (2025) 85 final). Tiedonanto kokoaa yhteen Ursula von der Leyenin toisen komission teollisuuspolitiikan painopisteitä. Sen taustalla ovat

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

9.9.2024 julkaistun Draghin kilpailukykyraportin linjaukset ja siinä esitetyt näkemykset tarvittavista toimenpiteistä.

Puhtaan teollisuuden ohjelmalla luodaan perusta seuraavien vuosien työlle, jolla tavoitellaan parempaa EU:n kilpailukykyä ja taloudellista resilienssiä sekä ilmastotavoitteiden mukaista vähähiilistä yhteiskuntaa. Jatkossakin edetään edellisen komission aikana hyväksytyn EU:n vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) mukaisesti, vaikka sääntelyä kevennetään. Vähähiilisyyttä edistävät toimenpiteet nähdään ilmastokriisin ratkaisemisen ohella tehokkaina kasvutoimina ja EU:n kilpailukykyyn ajureina. Ohjelma keskittyykin paljolti energiantensiiviseen teollisuuteen, clean tech -toimintaan ja kiertotalouteen. Komissio aikoo antaa yli kolmekymmentä toimenpideehdotusta puhtaan teollisuuden ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi.

Komissio on vuoden 2025 aikana antanut myös useita muita tiedonantoja, toimintaohjelmia ja säädösehdotuksia, joiden tavoitteena on EU:n kilpailukykyyn ja taloudellisen resilienssin parantaminen. Näitä ovat kilpailukykykompassia (E 8/2025 vp), kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelmaa (E 17/2025 vp) ja säästämis- ja sijoitusunionia (E 34/2025 vp) koskevat tiedonannot sekä komission ehdotus puhtaan teollisuuden ohjelman valtiontukipuitteiksi (E 24/2025 vp). Kaikissa näissä komission linjauksissa tunnistetaan, että niille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tarkoin mietittyä ja taitavasti rakennettua teollisuus-, kilpailu-, talous-, ympäristö- ja kauppapoliittisten toimenpiteiden kokonaisuutta.

Puhtaan teollisuuden ohjelman keskeisten elementtien arviointia

Puhtaan teollisuuden ohjelmassa on kuusi osakokonaisuutta, jotka ovat puhtaiden tuotteiden tarjonnan ja kysynnän edistäminen, julkiset ja yksityiset investoinnit sekä niiden rahoittaminen, kohtuuhintainen energia, kiertotalous, globaalit markkinat ja kansainväliset kumppanuudet sekä osaaminen ja työpaikat. Talousvaliokunnan näkemyksen mukaan puhtaan teollisuuden ohjelman mukaiset painopistealueet on valittu onnistuneesti. Valiokunta pitää myös niitä koskevia valtioneuvoston kantoja pääosin perusteltuina. Valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

Yleistä

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että puhtaan teollisuuden ohjelman lähtökohtina ovat markkinaehtoisuus, teknologianeutraalius ja kustannustehokkuus, ja että ohjelmaan sisältyvillä toimenpidelinjauksilla tavoitellaan kilpailukykyyn ohella irtautumista fossiilisista poltto- ja raaka-aineista vuoden 2040 päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Näin yritykset saavat signaalin investoida puhdasta teollisuutta edistäviin hankkeisiin, ja samalla luodaan mahdollisuuksia vähäpäästöisille vaihtoehtoisille teknologioille ja polttoaineille fossiilisten polttoaineiden sijaan. Irtautuminen fossiilisista raaka-aineista parantaa myös Euroopan omavaraisuutta ja taloudellista resilienssiä.

Puhtaan teollisuuden ohjelmassa tavoitellaan myös sääntelyn yksinkertaistamista ja sääntelyn aiheuttaman hallinnollisen taakan keventämistä. Komissio muun muassa pyrkii yksinkertaistamiseen lupamenettelyihin EU:n alueella. Valiokunta kannattaa komission tavoitetta ja toteaa, että sujuvat lupamenettelyt edistävät EU:n ja jäsenmaiden kilpailukykyä. Valtioneuvoston tavoin va-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

liokunta toteaa, että ympäristönsuojelun taso ei saa lupamenettelyjen yksinkertaistamisen seurauksena heiketä olennaisesti. Lisäksi on varmistettava, että lupamenettelyt kohtelevat eri teollisuudenaloja ja teknologioita tasapuolisesti.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ohjelmassa korostetaan kansainvälisten kumppanuuksien keskeistä merkitystä EU:n kilpailukyvyille ja että EU:n näkökulmasta keskeisiä kumppanuuksia pyritään edelleen vahvistamaan. Samalla pitää varmistaa, että EU on jatkossakin houkutteleva investointikohde ulkomaisille investoinneille.

Puhtaiden tuotteiden kysynnän ja tarjonnan edistäminen

Puhtaan teollisuuden ohjelman yhtenä politiikkatavoitteena on eurooppalaista kysyntää lisäämällä luoda markkinoita uusille kestäville tuotteille ja tuotantomenetelmille. Näin saadaan enemmän kestäviä vaihtoehtoja sekä kuluttajien että yritysten ulottuville. Esimerkkeinä mainitaan muun muassa toimenpiteet talteen otetun hiilen käytön lisäämiseksi, puhtaan vetytalouden vahvistamiseksi sekä pienten modulaaristen ydinreaktoreiden (SMR) kehittämiseksi. Talousvaliokunta toteaa, että murrosteknologiolla ja niihin perustuvilla innovaatioilla on keskeinen rooli tämän tavoitteen toteuttamisessa sekä kilpailukyvyn parantamisen näkökulmasta. Myös tästä syystä sekä EU:n että Suomen tulisi panostaa entistä enemmän puhdasta siirtymää edistävien murrosteknologioiden kehittämiseen.

Talousvaliokunta korostaa, että Suomen tulee aktiivisesti hyödyntää murrosteknologioihin liittyvää osaamistaan puhtaan teollisuuden ratkaisujen edistämiseksi, fossiilisista raaka-aineista irtautumiseksi sekä kilpailukykyä parantamiseksi. Valiokunta viittaa tulevaisuusvaliokunnan lausuntoon TuVL 1/2024 vp — E 58/2023 vp, jonka mukaan Suomella on erittäin hyvät edellytykset nousta vahvaksi toimijaksi useiden murrosteknologioiden osalta. Esimerkiksi biotaloudessa Suomessa on osaamista uusissa biopohjaisissa materiaaleissa, kiertotaloudessa ja materiaalisuunnittelussa. Suomella on myös merkittäviä kilpailuetuja vetytaloudessa, jonka merkitys murrosteknologiana on kasvamassa sekä puhtaan siirtymän edistämisessä että huoltovarmuuden vahvistamisessa.

Investoinnit ja niiden rahoittaminen

Komission tiedonannon mukaan puhdas siirtymä edellyttää EU:ssa edelliseen vuosikymmeneen verrattuna noin 480 miljardin euron vuosittaisia lisäinvestointeja energiaan, teolliseen innovointiin, kasvutoimiin ja liikennejärjestelmään. Tämä vaatii huomattavaa määrää oikein kohdennettua EU-rahoitusta, jäsenmaiden investointeja sekä yksityisiä pääomia.

Valmisteltavana olevalla seuraavalla EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä (MMF) ja siihen sisällytettävällä kilpailukykyrahastolla on tulevana vuosina keskeinen merkitys puhtaan teollisuuden investointien rahoittamisessa. Nykyisen monivuotisen rahoituskehysten rahastoista on siirretty varoja ns. teollisuuden vähähiilisyyspankkiin, josta voidaan myöntää rahoitusta puhtaan teollisuuden investointeihin. Lisäksi TKI-tukia koskevan Horisontti Eurooppa -ohjelman kautta kohdennetaan aiempaa enemmän rahoitusta vähähiilisyttä ja puhdasta siirtymää edistäviin tutkimushankkeisiin. Talousvaliokunta toteaa, että parhaiden tulosten saavuttamiseksi on huolehdittava siitä, että EU-rahoituksen myöntäminen vähähiilisiin hankkeisiin perustuu kilpailullisiin ja

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

laadullisiin kriteereihin, ja että rahoitusta saadaan kohdennettua erityisesti teollisuutta uudistaaviin hankkeisiin, kuten puhdasta siirtymää edistäviin teknologioihin.

Julkisen rahoituksen ohella yksityisellä rahoituksella on ratkaiseva merkitys puhtaan teollisuuden investointien etenemisen näkökulmasta. Julkisilla panostuksilla tulisikin saada vivutettua mahdollisimman paljon yksityistä rahoitusta vähähiilisiin investointeihin. EU:n tasolla keskeisin työkalu yksityisen rahoituksen vivuttamiseen on InvestEU-ohjelma. Myös Euroopan investointipankilla yhtenä suurimmista ilmastorahoituksen tarjoajista on tietyissä tilanteissa keskeinen rooli yksityisen lisärahoituksen varmistajana ja houkuttelijana. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että toimenpiteitä yksityisten investointien houkuttelemiseksi edelleen vahvistetaan. Myös pääomasiirto- ja sijoitusmarkkinoiden toimintaedellytyksiä tulee kehittää, jotta yksityinen pääoma voi tehokkaasti tukea EU:n kilpailukyky- ja ilmastotavoitteita. Euroopan komission 19.3.2025 julkaiseman sääntämis- ja sijoitusunionia koskevan tiedonannon (E 34/2025 vp) mukaisten toimenpiteiden vaikutuksia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tulee arvioida huolellisesti.

Talousvaliokunta toteaa, että teknologioiden kypsyttäminen, kaupallistaminen ja TKI-tulosten skaalaaminen on edelleen EU:ssa merkittävä haaste. Suomen ja EU:n tulee jatkossa keskittyä erityisesti siihen, miten syntyneet uudet tuotteet ja ratkaisut saadaan TKI-vaiheen jälkeen teollisen mittakaavan kannattavaksi liiketoiminnaksi. Uusien teknologioiden kehittämisen kannalta keskeiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit sekä pilotointiympäristöt ovat välttämättömiä teknologioihin pohjautuvien innovaatioiden ja ratkaisujen kehittämiseksi, skaalaamiseksi ja kaupallistamiseksi.

Valtiontuet

Puhtaan teollisuuden ohjelman mukaan jäsenmaiden myöntämällä valtiotuilla on tärkeä rooli hii-
lestä irtautumisessa ja kiertotalouden edistämisessä. Komissio julkaisi 11.3.2025 luonnoksen uusiksi puhtaan teollisuuden ohjelman valtiotukipuitteiksi, jotka on tarkoitus hyväksyä kesäkuun 2025 loppuun mennessä. Uusien valtiontukisääntöjen tavoitteena on ohjata jäsenmaiden yrityksille myöntämiä valtiontukia niin, että ne edistävät puhtaan teollisuuden ohjelman tavoitteita. Talousvaliokunta toteaa, että luonnos puhtaan teollisuuden ohjelman valtiotukipuitteiksi on toimitettu eduskunnalle 11.4.2025 päivätyllä E-kirjeellä (E 24/2025 vp), ja valiokunta lausuu asiasta erikseen.

Puhtaan teollisuuden ohjelman mukaan komissio aikoo myös yksinkertaistaa voimassa olevia valtiontukisääntöjä. Muutoksia suunnitellaan ainakin valtiontukien ryhmäpoikkeusasetukseen. Komissio tulee arvioimaan myös takaustiedonannon päivitystarpeita. Lisäksi tarkoituksena on parantaa IPCEI-järjestelyjen toimivuutta puhtaan siirtymän tukivälineenä. Talousvaliokunta toteaa, että edellä mainittujen valtiontukisääntöjen muutokset voivat olennaisesti vaikuttaa siihen, millaisia ja kuinka suuria tukia yrityksille voidaan jatkossa myöntää. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että kaikki EU:n valtiontukisääntöjen uudistamista koskevat ehdotukset ja niiden vaikutukset analysoidaan tarkasti sekä kyseisen sääntelyn näkökulmasta sekä osana laajempaa sääntelykokonaisuutta.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Kohtuuhintainen energia

Kohtuuhintainen energia on puhtaan teollisuuden ohjelman tavoitteiden näkökulmasta merkittävä kilpailukykytekijä, koska energia on Euroopassa keskimäärin kalliimpaa kuin kauppakumppaneilla. Draghin kilpailukykyraportin mukaan korkeiden energianhintojen syynä ovat useiden Euroopan maiden riippuvuus fossiilisista tuontipolttoaineista sekä EU:n energijärjestelmien rakenteellinen tehottomuus.

Komissio julkaisi samanaikaisesti puhtaan teollisuuden ohjelman kanssa kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman (E 17/2025 vp), jossa esitetään toimia energialaskujen alentamiseksi, puhtaan energian käyttöönottamiseksi sekä sähköistymisen vauhdittamiseksi ja toimiviksi kaasumarkkinoiksi. Talousvaliokunta lausuu kohtuuhintaisen energian toimintasuunnitelmasta erikseen.

Kiertotalous

Puhtaan teollisuuden ohjelmassa asetetaan tavoitteeksi, että EU on maailman johtava kiertotalouden toimija vuoteen 2030 mennessä. Tehokkaalla ja toimivalla kiertotaloudella on keskeinen rooli fossiilisista raaka-aineista irtautumisessa. Kiertotalous yhdistettynä strategisesti mietittyyn raaka-aineiden ja uusiomateriaalien hankintaan voi myös vähentää toimitushäiriöitä ja riippuvuuksia kolmansista maista.

Komissio aikoo antaa vuonna 2026 ehdotuksen uudeksi kiertotaloussäädökseksi. Tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää EU:n kiertotalousmarkkinoita, jotta kiertotalouteen liittyviä tuotteita ja palveluja tarjoavilla yrityksillä olisi hyvät edellytykset toimia. Talousvaliokunta tukee valtioneuvoston tavoin komission linjausta, jonka mukaan kiertotalouden liiketoimintamahdollisuuksia kehittämällä voidaan olennaisesti vahvistaa EU:n kilpailukykyä ja kestävää teollisuuspolitiikkaa, edistää ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä vähentää riippuvuuksia ja parantaa kriittisten raaka-aineiden toimitusvarmuutta. Valiokunta toteaa, että tulevassa sääntelyssä tulisi huomioida myös esimerkiksi kaupan alaan, palveluihin ja digitalisaatioon liittyvät kiertotalouden mahdollisuudet. On myös linjattava selkeästi siitä, mitkä kiertotaloutta edistävät toimet tulevat toteutettaviksi EU:n tasolla ja mitkä puolestaan kuuluvat jäsenvaltioiden tehtäviksi. Lisäksi on pyrittävä huolehtimaan siitä, että toimet ovat kansalaisille kustannustehokkuuden ja arjen sujuvuuden kannalta kestäviä, ja että eurooppalaisilla kiertotalouden ratkaisulla on kysyntää myös kiertotalouteen panostavissa kolmansissa maissa.

Valiokunta toteaa, että Suomessa on kiertotalouteen liittyvää liiketoimintaa, innovaatioita ja osaamista, joita tulisi kyetä hyödyntämään maksimaalisesti puhtaan teollisuuden ohjelman tavoitteiden toteuttamisessa. Suomen tulisikin kyetä vaikuttamaan siihen, että EU-tason säännökset ja muut poliittiset linjaukset edistävät mahdollisimman hyvin Suomessa kehitettyjen kiertotalousratkaisujen käyttöön ottamista myös muissa jäsenmaissa.

Biotalous

Komissio aikoo päivittää myös EU:n biotalousstrategian. Talousvaliokunta toteaa, että luonnon kantokyvyn rajoissa harjoitettavan kestävän biotalouden tulisi sisältyä osaksi EU:n eri politiikka-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

tavoitteiden niitä toteuttavien ohjauskeinojen kokonaisuutta. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kannassa ja useissa asiantuntijalausunnoissa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan EU:n ja Suomen tulisi panostaa biotalouden korkean arvonlisän tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen kes-tävällä tavalla.

Lopuksi

Puhtaan teollisuuden ohjelman ja sen perusteella toteutettavien toimien lähtökohtina ovat mark-kinaehtoisuus, teknologianeutraalius ja kustannustehokkuus sekä irtautuminen fossiilisista poltto- ja raaka-aineista vuoden 2040 päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelman perus-teella myöhemmin annettavien yksittäisten ehdotusten osalta on kuitenkin erikseen huolehdittava näiden periaatteiden toteutumisesta, koska ohjelmassa ei avata tulevien ehdotusten sisältöjä tai keinoja, joiden avulla yksittäisten ehdotusten tavoitteet on tarkoitus toteuttaa. Tämän tueksi eh-dotuksista tarvitaan kattavat vaikutusarvioinnit, joissa huomioidaan myös eri sääntelyiden yhteis-vaikutukset sekä niiden vaikutukset muun muassa innovaatioiden syntymisen edellytyksiin. Ta-lousvaliokunta pitää valitettavana, että viime aikoina komission vaikutusarviot ovat usein olleet pintapuolisia tai niitä ei ole tehty lainkaan.

Talousvaliokunta toteaa, että Suomen EU-kantojen tulee olla selkeitä ja johdonmukaisia. Niiden mukaisesti on aktiivisesti ja taitavasti pyrittävä vaikuttamaan puhtaan teollisuuden ohjelman mu-kaisten toimenpiteiden sisältöön ja toteutustapoihin siten, että ne palvelevat mahdollisimman hy-vin tavoitteita Suomen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ja fossiilisista raaka-aineista irtautumisek-si. Erityisesti on pyrittävä vaikuttamaan niitä sektoreita ja teknologioita koskeviin toimenpitei-siin, joissa Suomella on osaamista ja mahdollisuuksia menestyä sekä EU:n markkinoilla että glo-baalisti. Valiokunta huomauttaa, että komissio aikoo lähikuukausina antaa useita tärkeitä ehdo-tuksia, joten juuri nyt tarvitaan aktiivista, huolellisesti suunniteltua ja oikein kohdennettua vai-kuttamista.

Talousvaliokunta toteaa, että ennakkointitiedon parempi hyödyntäminen mahdollistaisi varautu-misen myös sellaisiin tilanteisiin, joissa EU:n kehitys menee eri suuntaan kuin on odotettu tai ta-voiteltu. Valiokunta viittaa tulevaisuusvaliokunnan lausuntoon (TuVL 1/2024 vp — E 58/2023 vp) ja toteaa, että Suomen ennakkovaikuttamisen kehittäminen edellyttää myös valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan ennakkoinnin ja ennakkovaikuttamisen entistä vah-vempaa kytkentää, jotta Suomen strategisten tavoitteet voidaan kattavasti tunnistaa. Sen lisäksi, että ennakkovaikuttamisessa priorisoidaan komission työohjelmassa mainittuja ehdotuksia, ko-mission työohjelman sisältöön tulee vaikuttaa niin, että sinne saadaan Suomen tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2025 vp

Helsingissä 16.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen